

Kiemelten értékelt könyvek és nemzetközi listás folyóiratcikkek értékelésének módszertana a társadalomtudományban

Sasvári Péter¹ – Urbanovics Anna²

Link: <http://doi.org/10.13140/RG.2.2.17461.91368>

Bevezetés

Az **Előmeneteli minimumkövetelmények Magyarországon – az egyetemi tanári és MTA doktori követelmények összevetése társadalomtudomány esetén** című (Sasvári et al. 2020) közlemény témájához illeszkedve, a jelen tanulmány is az egyetemi tanári és MTA doktori minimum követelményrendszerek vizsgálatát végzi. Azt már részletesen bemutathattok, hogy milyen indikátorok mentén történik a mérés, valamint, hogy az oktatói és kutatói tevékenységet meghatározó három pillér – tudományos kutatómunka, oktatás és képzésfejlesztés, valamint a tudományos közéleti tevékenység – milyen viszonyban vannak egymással. Megállapítottuk, hogy a követelményrendszerben mind az egyetemi tanári, mind az MTA doktori eljárásban a tudományos kutatómunka jelenti a legpontosabb indikátorok, számszerűen lefedett tevékenységi kört, így ennek tudatos tervezése és a kutatói életpálya során fokozatos kivitelezése elérhető.

Jelen tanulmány ezen bevezető gondolatok után az MTA doktori fokozatszerzésben használt követelményrendszerben megfogalmazott pontszámokat, ezen belül is a kötelezően teljesítendő minimum pontszámok és a további adható pontszámok körét vizsgálja tételesen. Ezekhez a pontszámokhoz számolási útmutatót kíván biztosítani, hogy bárki könnyen kiszámolhassa saját pontszámait, ezzel pedig láthassa, hogy hol tart éppen a folyamatban, mennyit kellene és milyen tevékenységek által elérnie.

1. Az MTA doktori fokozatszerzés általános szabályai

Az MTA doktori cím pályázója abban az esetben felel meg az elvárásoknak, ha szakterületén megfelelő számú és megfelelő színvonalú fórumon van jelen, kellő számú rangos szakmai közleménnyel és hivatkozásokkal igazolta tudományos munkásságát, a tudományos közéletben, a tudományos utánpótlás képzésében az elvárható gyakorisággal vesz részt, tudományos tevékenységét széles körű hazai és nemzetközi ismertség és elismertség övezi.

Az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályon (GJO) általános elvárás és egyes bizottságoknál előírt minimumkövetelmény, hogy a pályázó rendelkezzen **legalább egy önálló vagy két db társszerzős**, jelentős terjedelemben új tudományos eredményeket felmutató, döntően az előző fokozatszerzés utáni időszakban elért új tudományos eredményeire épülő szakkönyvvel, monográfiával.

A habitusvizsgálat során csak széles körben elérhető, szerkesztett és lektorált folyóiratokban és elismert kiadóknál megjelent, a kérelem benyújtása napján a tudományos adattárban (MTMT) szereplő művek vehetők figyelembe.

A kérelmező tudományos közleményeit összességükben kell megvizsgálni abból a szempontból, hogy az egyes közlemények megjelenésük idején megfeleltek-e a nemzetközi tudományos színvonalnak.

¹ Egyetemi docens, Nemzeti Közszerzői Egylet Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Közszerzői és Infotechnológiai Tanszék, 1083 Budapest, Ludovika tér 2. E-mail: Sasvari.Peter@uni-nke.hu

² PhD hallgató, Nemzeti Közszerzői Egylet Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola, 1083 Budapest, Ludovika tér 2. E-mail: anna.urbanovics@gmail.com

Különbözőképpen súlyozandók a publikációk a szerzők száma és a megjelenési fórumok, helyek szerint, és pedig:

- az önálló (társszerző nélkül írt) művek és a tár-, illetve többszerzős publikációk,
- a hazai és a nemzetközi folyóiratokban megjelent publikációk (ezek között külön kiemelten az élenjáró nemzetközi folyóirataiban megjelentek),
- a zsűrizett, lektorált, illetve peer review-n átesett publikációk és az ilyen szűrésen keresztül nem ment írásművek.

A tudománymérési adatokat, illetve pontszámokban kifejezett minimális követelményeket a GJO tudományos és doktori bizottságai egységes formájú táblázatokban részletezik és összegezik (**1. táblázat és 5. táblázat**), amelyben az egyes teljesítményekre adott fajlagos értékeket és az előírt minimális pontszámokat a közös irányelvek alapján az egyes tudományos és doktori bizottságok határozzák meg. A pontozott teljesítmények 2 összetevői:

- a jelölt szerint legfontosabb, maximum 3 darab, legfeljebb 720 oldal (kb. 45 szerzői ív) terjedelmű saját, vagy társszerzővel közösen írt tudományos szakkönyvének (monográfiájának, kézikönyv funkcióját betöltő könyvének) a jelölt által írt ívek pontértéke,
- a listás nemzetközi tudományos folyóiratokban megjelent cikkeknek a kategóriák és a szerzők száma alapján súlyozott összes pontszáma és azok elvárt minimális pontértéke.

2. Kiemelten értékelt szakkönyv, monográfia írása esetén

A pályázó legfeljebb 3 db, önálló vagy legfeljebb egy társszerzővel közösen jegyzett, kandidátusi vagy doktori értekezésétől különböző témájú és tartalmú, korábbi tudományos fokozatának megszerzése után írt teljes szakkönyve, monográfiája.³ Társszerzővel írt könyv akkor javasolható, ha egyértelműen elhatárolt a szerzőség a társszerzők között, és az általa írt rész meghaladja 7 ívet (112 old.). A megjelölt könyvekből a megjelölt (a jelölt által írt) részek együttes terjedelme nem haladhatja meg a 45 ívet (kb. 720 oldalt).

Az MTMT-adatbázisból letöltött szakterületi táblázat **II. Könyvek** kategóriája mutatja a figyelembe vehető könyvek számát. Itt 3 csoportba és nyelvi bontásban jeleníti meg a közlemények számát:

- a1) szakkönyv, monográfia, kézikönyv (pp. > 112.),
- a2) rövid könyv, monográfia (48 < pp. <= 112),
- a3) műhelytanulmány és egyéb (pp. <= 48).

³ Monográfia: egy témát, problémát, jelenséget stb. átfogóan, a teljesség igényével tárgyaló, fejezetekre tagolódó könyv, amely a meglévő ismeretek szintetizálására építve új, jelentős tudományos eredményeket tartalmaz. (Jellemzően egy szerző munkája.)

A kiemelten értékelt szakkönyv csak az a1) csoport könyveiből kerülhetnek ki (**1. táblázat**).

1. táblázat: Részlet a szakterületi táblázat könyv részéből

MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya				
Közlemény típusok	Száma		Hivatkozások	
	Összes	Részletezve	Független hivatkozások száma	Összes
Teljes tudományos közlemények				
I. Tudományos folyóiratcikk	51	--	327	329
..				
II. Könyvek	43		394	412
a) Könyv	34		394	412
a1) szakkönyv, monográfia, kézikönyv (pp. > 112.)	25		360	375
idegen nyelvű	--	0	0	0
magyar nyelvű		25	360	375
a2) rövid könyv, monográfia (pp. <= 112)			0	0
idegen nyelvű	--	0	0	0
magyar nyelvű	--	0	0	0
a3) műhelytanulmány és egyéb (pp. <= 48)	9		34	37
idegen nyelvű	--	1	0	0
magyar nyelvű	--	8	34	37

Forrás: MTMT, Szakterületi táblázat

Pályázónak ezek közül kell kiválasztani azt a maximum 3 könyvet, amely a korábban említett feltételeknek megfelel és a lehető legtöbb pontot jelent a szerző számára.

A minimális pontok értékét a **kiemelten értékelt szakkönyv, monográfia** írása (KK) esetén bizottságonként az alábbi táblázat mutatja.

2. táblázat: Kiemelten értékelt szakkönyv(ek) elvárt minimum pontjai bizottságonként

Bizottság	ÁJB	DEM	GMB	HTB	NFDB	PTB	RTB	SZOC
KK minimális értéke	>=60	>=0 vagy >=40	>=0	>=60	>=30	>=30	>=30	>=40

Forrás: saját szerkesztés hatályos doktori minimumkövetelmények alapján

Kiemelten értékelt szakkönyv(ek)ért kapott pontokat az alábbi egyenlet mutatja.

$$KK = \sum_{i=1}^N g_i * x_{nem,i} + \sum_{j=1}^M h_j * y_{haz,j}$$

1. egyenlet

ahol

- KK= kiemelten értékelt szakkönyv(ek)ért kapott pontok száma egy adott személy esetén.

- N = szerző által kiemelt nemzetközi könyvek száma egy személy esetén.
- M = szerző által kiemelt hazai könyvek száma egy személy esetén.
- g_i = i -edik nemzetközi könyv hossza ívben.
- h_j = j -edik hazai könyv hossza ívben.
- $x_{nem,i}$ = szerző által kiemelt nemzetközi i -edik könyv pontértéke 1 ív esetén.
- $y_{haz,i}$ = szerző által kiemelt hazai j -edik könyv pontértéke 1 ív esetén.

Kiemelt nemzetközi és hazai könyvekért az alábbi pontok adhatók:

3. táblázat: Kiemelt könyv $k_{nem,i}$ értéke bizottságonként

Biz.	ÁJB	DEM	GMB	HTB	NFDB	PTB	RTB	SZOC
$x_{nem,i}$	4/ív	3/ív	3/ív	3/ív	3/ív	3/ív	4/ív	4/ív

Forrás: saját szerkesztés a hatályos doktori minimumkövetelmények alapján

4. táblázat: Kiemelt könyv $k_{haz,j}$ értéke bizottságonként

Biz.	ÁJB	DEM	GMB	HTB	NFDB	PTB	RTB	SZOC
$y_{haz,i}$	2/ív	1,5/ív	1,5/ív	1,5/ív	1,5/ív	1,5/ív	2/ív	2/ív

Forrás: saját szerkesztés hatályos doktori minimumkövetelmények alapján

3. Nemzetközi MTA listás folyóiratcikk esetén

A GJO listás folyóiratok a tudományos és doktori bizottságok közzétett folyóiratlistái, amelyek ABCD kategóriákba rendezve felsorolják, hogy alapesetben mely folyóiratokban megjelent közleményeket és hivatkozásait veszik figyelembe és milyen pontértékekkel. A kategóriák A-tól D-ig minőségi besorolást is mutatnak, ahol az A kategória a legjobban jegyzett, az adott tudományos bizottság körében vezető lapként számon tartott lapok foglalja, a D kategória pedig a legkevésbé elismert, de a tudományos bizottság számára kiemelkedő lapokat tömöríti. Minden bizottság befogadja azokat a folyóiratokat is, D kategóriásként, amelyek a saját listáján ugyan nem, de a GJO más bizottsága(i) listáján szerepelnek.

A pontozási táblázatban szereplő pontértékek 7 folyóiratoldalt (szóközökkel együtt 27 ezer karaktert) meghaladó közleményekre vonatkoznak. A 4-7 oldalas cikkeket és hivatkozásait fele pontszámmal értékelik.

A folyóiratlisták, a megcélzott szakmai közönség (szerzők és olvasók) és nemzetközi ismertsége szerint, két kategóriát különböztetnek meg: nemzetközi és nem nemzetközi (magyar nyelvű hazai vagy külföldi, illetve idegen nyelvű, nem nemzetközinek besorolt) folyóiratokat, amelyeket eltérően értékelnek.

Minimumkövetelményt a nemzetközi MTA listás folyóiratoknál fogalmaztak meg.

5. táblázat: Részlet a szakterületi táblázat tudományos folyóiratcikk részéből

MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya				
Közlemény típusok	Száma		Hivatkozások	
	Összes	Részletezve	Független hivatkozások száma	Összes
Teljes tudományos közlemények				
I. Tudományos folyóiratcikk	76	--	963	978
a IX. Osztály nemzetközi listás folyóirataiban	--	26	901	908
a IX. Osztály hazai listás folyóirataiban	--	4	61	69
egyéb tudományos folyóiratban idegen nyelven	--	N+M	1	1
egyéb tudományos folyóiratban magyar nyelven	--	összege	0	0

Forrás: MTMT, Szakterületi táblázat

A minimális pont nemzetközi folyóiratcikk (NC) publikációk esetén bizottságonként a következőképp alakul:

6. táblázat: Nemzetközi MTA listás folyóiratcikkek elvárt minimum pontjai bizottságonként

Bizottság ⁴	ÁJB	DEM	GMB	HTB	NFDB	PTB	RTB	SZOC
NC minimális értéke	>=35	>=35	>=35	>=35	>=35	>=35	>=40	>=35

Forrás: saját szerkesztés hatályos doktori minimumkövetelmények alapján

$$NC = \sum_{i=1}^N x_i + \sum_{j=1}^M y_j$$

2. egyenlet

ahol

- NC= nemzetközi folyóiratcikkeért kapott pontok száma egy adott személy esetén.
- N= figyelembevehető, a szerző bizottsága által listázott, nemzetközi MTA IX. Osztály által indexált folyóiratcikkek száma egy személy esetén.
- x_i = szerző választott bizottság által indexált i-edik közlemény pontértéke.
- M= figyelembevehető, a szerző választott bizottságán kívül, más bizottság által listázott, nemzetközi MTA IX. Osztály által indexált folyóiratcikkek száma egy személy esetén.
- y_j = a szerző választott bizottságán kívül, más bizottság által listázott j-edik közlemény pontértéke.

⁴ Rövidítések: ÁJB=Állam- és Jogtudományi Bizottság; DEM=Demográfiai Osztályközi Állandó Bizottság; GMB=Gazdaságtudományi Doktori Minősítő Bizottság; HTB=Hadtudományi Bizottság; NFDB=Nemzetközi és Fejlődéstanulmányok Doktori Bizottság; PTB=Politikatudományi Bizottság; RTB=Regionális Tudományok Bizottsága; SZOC=Szociológiai Tudományos Bizottság.

x_i kiszámítása

$$x_i = k_{biz_kat,i} * f_i * h_i$$

3. egyenlet

ahol

$k_{biz_kat,i}$ = bizottságonkénti és kategóriánként meghatározott 1 közleményre jutó pontérték

7. táblázat: Folyóiratcikk $k_{biz_kat,i}$ pontértéke bizottságonként és kategóriánként

Biz.	ÁJB	DEM	GMB	HTB	NFDB	PTB	RTB	SZOC
A	15	25	20	25	20	25	20	18
B	11	16	15	16	15	16	15	13
C	7	8	10	8	10	8	10	8
D	6	6	8	6	8	6	8	6

Forrás: saját szerkesztés hatályos doktori minimumkövetelmények alapján

f_i = i-edik közlemény szerzőinek száma alapján meghatározott súlyfaktor

8. táblázat: Folyóiratcikk szerzőinek száma alapján kalkulált f_i érték

Szerzők száma (fő)	f_i
1 (egyedüli szerző)	1,0
2	0,6
3	0,4
4 vagy 4-nél több	0,3

Forrás: saját szerkesztés hatályos doktori minimumkövetelmények alapján

h_i = i-edik közlemény oldalainak száma alapján meghatározott súlyfaktor

9. táblázat: Folyóiratcikk hossza alapján kalkulált h_i érték

Szerzők száma (fő)	h_i
7 oldal fölött	1,0
3 < oldalak száma <= 7	0,5
oldalok száma <= 3	0,0

Forrás: saját szerkesztés hatályos doktori minimumkövetelmények alapján

y_j kiszámítása

$$y_j = k_{biz} * f_j * h_j$$

4. egyenlet

k_{biz} = szerző által választott bizottság (a folyóiratcikk bizottsági besorolásától függetlenül) szerinti meghatározott 1 közleményre jutó pontérték

10. táblázat: Folyóiratcikk k_{biz} pontértéke bizottságonként

Bizottság	ÁJB	DEM	GMB	HTB	NFDB	PTB	RTB	SZOC
k_{biz}	6	6	8	6	8	6	8	6

Forrás: saját szerkesztés hatályos doktori minimumkövetelmények alapján

f_j = j-edik közlemény szerzőinek száma alapján meghatározott súlyfaktor

11. táblázat: Folyóiratcikk szerzőinek száma alapján kalkulált f érték

Szerzők száma (fő)	f
1 (egyedüli szerző)	1,0
2	0,6
3	0,4
4 vagy 4-nél több	0,3

Forrás: saját szerkesztés hatályos doktori minimumkövetelmények alapján

h_j = j-edik közlemény oldalainak száma alapján meghatározott súlyfaktor

12. táblázat: Folyóiratcikk hossza alapján kalkulált h_j érték

Szerzők száma (fő)	h
7 oldal fölött	1,0
3<oldalok száma<=7	0,5
oldalok száma<=3	0,0

Forrás: saját szerkesztés hatályos doktori minimumkövetelmények alapján

4. Következtetések

Jelen gyakorlati tanulmányban az MTA doktori fokozatszerzésben használt, tudományos tevékenységekkel kapcsolatos követelményeket vettük górcső alá. Azt vizsgáltuk, hogy pontosan milyen minőségbeli és terjedelmi feltételeket definiáltak az egyes tudományos bizottságok az MTA doktora címre pályázók számára. Ezen indikátorok két nagyobb csoportja a könyvek (monográfiák és szakkönyvek), valamint a folyóiratközleményekre vonatkozik.

A monográfiák és szakkönyvek körében három típust különböztetnek meg a tudományos bizottságok értékelésükben. Ezek a szakkönyv, monográfia és kézikönyv; a rövid könyv, monográfia; valamint a műhelytanulmány és egyéb. Ezek értéküket tekintve is ezt a sorrendet követik. Ezen kívül az eljárás során figyelembe veszik a terjedelmet, a társszerzőséget, és a mű nyelvét. A tudományos bizottságok hagyományaiknak és tudományági sajátosságaiknak mentén minimum kötelező pontszámokat definiáltak, ahol láthatjuk, hogy egyedül a GMB (gazdálkodástudomány) esetében nincs minimum követelmény. A további bizottságok esetében 30 pont került meghatározásra az NFDB, a PTB és az RTB-nél, 40 pont a DEM és a SZOC körében, 60 pont az ÁJB és HTB esetében.

A folyóiratok szempontjából a tudományos bizottságok saját listáikat veszik figyelembe mind a nemzetközi, mind a hazai lapok esetében. Itt külön érdemes kiemelni, hogy a nemzetközi lista csak néhány bizottságnál követi a nemzetközi indexáló rendszerek (Scimago Journal Ranking, vagy a Journal Impact Factor) listáját. Ez végső soron azt jelenti, hogy bizonyos mértékig eltérő lapokban kell publikálnia annak a szerzőnek, aki az MTA doktori fokozatra készül, és más lapokban annak, aki a nemzetközi láthatóságot helyezi előtérbe. A folyóiratok esetében is terjedelmi, minőségbeli (nemzetközi és hazai ABCD kategóriák), nyelvi, és társszerzőségi szempontokat állítottak fel, melyek súlyfaktorokként kerülnek számításba. A minimum pontszámok a folyóiratok esetében a legtöbb bizottságnál 35 minimumpontértékben vannak meghatározva, ettől csak az RTB bizottság tér el (40 pont).

Az útmutatóban listázott képletek áttekintésével sokat tehetünk a tudatos karriertervezés és a sikeres pályázás eléréséhez.

5. Felhasznált irodalom

- [1.] Aktuális, 2019. június 28-tól hatályos doktori minimumkövetelmények, 2019, https://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/IX.%20Oszaly/2019/9GJO_DoktoriMinimu_mkovetelmenyekTara_20190628tol.pdf, Letöltve: 2020.11.26.
- [2.] Sasvári Péter, Urbanovics Anna (2020): Előmeneteli minimumkövetelmények Magyarországon – az egyetemi tanári és MTA doktori követelmények összevetése társadalomtudomány esetén, DOI: 10.13140/RG.2.2.10878.82246